

**UTREDNING:
Bruttoprodukt fordelt etter bedriftsstørrelse**

13. desember 2013

Innhold

1	INNLEDNING	3
2	RESULTATER	3
2.1	HOVEDRESULTATER.....	3
2.2	RESULTATER PÅ NÆRINGSNIVÅ.....	5
2.3	BAKGRUNN OM NÆRINGSBEREGNINGENE.....	8
2.3.1	<i>Jordbruk og skogbruk</i>	8
2.3.2	<i>Fiske og fangst</i>	9
2.3.3	<i>Akvakultur</i>	9
2.3.4	<i>Bergverksdrift</i>	9
2.3.5	<i>Utvinning av råolje og naturgass, inklusive rørtransport</i>	9
2.3.6	<i>Tjenester tilknyttet utvinning av råolje og naturgass</i>	10
2.3.7	<i>Industri</i>	10
2.3.8	<i>Elektrisitets-, gass- og varmtvannsforsyning</i>	12
2.3.9	<i>Vannforsyning, avløp og renovasjon</i>	12
2.3.10	<i>Bygge- og anleggsvirksomhet</i>	13
2.3.11	<i>Varehandel og reparasjon av motorvogn</i>	13
2.3.12	<i>Utenriks sjøfart</i>	13
2.3.13	<i>Transport utenom utenriks sjøfart</i>	13
2.3.14	<i>Post og distribusjonsvirksomhet</i>	13
2.3.15	<i>Overnattings- og serveringsvirksomhet</i>	13
2.3.16	<i>Informasjon og kommunikasjon</i>	14
2.3.17	<i>Finansierings- og forsikringsvirksomhet</i>	14
2.3.18	<i>Omsetning og drift av fast eiendom</i>	14
2.3.19	<i>Faglig, vitenskaplig og teknisk tjenesteyting</i>	14
2.3.20	<i>Forretningsmessig tjenesteyting</i>	15
2.3.21	<i>Undervisning</i>	15
2.3.22	<i>Helse- og sosialtjenester</i>	15
2.3.23	<i>Kultur, underholdning og annen tjenesteyting</i>	16
3	BEGREPER I NASJONALREGNSKAPET	16
3.1	BRUTTOPRODUKT OG BRUTTONASJONALPRODUKT.....	16
3.2	SEKTOR.....	17
3.3	BEDRIFTER OG NÆRINGSINNDELING.....	18
3.4	STRUKTURSTATISTIKK.....	19
3.5	FASTLANDS-NORGE.....	19

1 Innledning

Nærings- og handelsdepartementet og Statistisk sentralbyrå inngikk 28. august 2013 en kontrakt om leveranse av data for bruttoprodukt fordelt på grupper av bedrifter betinget på antall sysselsatte. Statistisk sentralbyrå har denne høsten arbeidet med å utarbeide slike tall for årgangen 2011. Datagrunnlaget vil kunne si noe om hvordan små, mellomstore og store bedrifter/virksomheter bidrar til å skape verdier i norsk økonomi. Leveransen består av denne rapporten i tillegg til et Excel-ark med data. Dataene i utredningen er i hovedsak utarbeidet med bakgrunn i de samme kildene som Seksjon for nasjonalregnskap anvender ved utarbeidelsen av årlig nasjonalregnskap.

I kapittel 2 er resultatene fremstilt og kildebruken blir beskrevet nærmere. I kapittel 3 er det skrevet mer om begreper i nasjonalregnskapet.

2 Resultater

I kapittel 2.1 og 2.2 er resultatene presentert. Kildegrunnlaget for beregninger av de ulike næringene varierer. Kapittel 2.3 omhandler derfor en nærmere spesifisering av de ulike næringsområdene, samt en beskrivelse av avveininger som er gjort i prosjektet.

2.1 Hovedresultater

Nasjonalregnskapet skal gi et avstemt og helhetlig bilde av samfunnsøkonomien og her beregnes bruttoprodukt etter næring. Bruttoproductet i en næring i nasjonalregnskapet er definert som inntekter fra produksjon minus utgifter til kjøp av varer og tjenester som inngår i produksjonen. Bruttoproductet vil derfor være en størrelse som vil kunne si noe om ”verdiskapingen” i de ulike næringer og for de ulike bedriftsstørrelsene.¹

Det er flere sektorer i økonomien som inngår i beregningene av bruttoproduktet; markedsrettet næringsvirksomhet, offentlig forvaltning, ideelle organisasjoner og husholdningenes produksjon til eget bruk.² Bruttoproductet for de forskjellige sektorene er fremstilt i tabell 1. Markedsrettet næringsvirksomhet omfatter det man tenker på som ordinære bedrifter. Prosjektet har, i tråd med kontrakten, tatt for seg fordeling av bruttoprodukt på bedriftsstørrelser i denne sektoren. Det er også rimelig å anta at det er denne sektoren Nærings- og handelsdepartementet har mest nytte av å få innsikt i.

¹ Det finnes nærmere beskrivelser av bruttoprodukt og bruttonasjonalprodukt i kapittel 3.

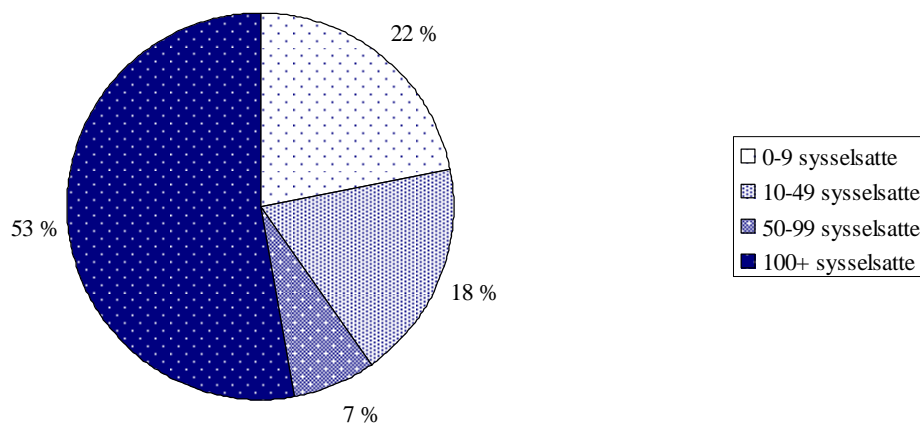
² Hva som inngår i sektorene forklares i kapittel 3.

Tabell 1: Hovedstørrelser, 2011

	Mill. kroner	Prosent
Sektor (bruttoprodukt i basisverdi)		
Markedsrettet næringsvirksomhet.....	1 894 317	77
Offentlig forvaltning.....	429 966	18
Ideelle organisasjoner.....	34 706	1
Husholdningenes produksjon til eget bruk.....	96 737	4
Bruttoprodukt i basisverdi	2 455 726	100
+ Produktavgifter og -subsidier.....	295 054	
= Bruttonasjonalprodukt i markedsverdi.....	2 750 780	
Bruttoprodukt, Fastlands-Norge, basisverdi.....	1 780 143	72
+ Produktavgifter og -subsidier.....	295 054	
= Bruttonasjonalprodukt, Fastlands-Norge, markedsverdi.....	2 075 197	

Bruttoproduktet for markedsrettet næringsvirksomhet er fordelt på fire grupper av bedrifter betinget på antall sysselsatte dvs. bedrifter med 0-9 sysselsatte, 10-49 sysselsatte, 50-99 sysselsatte og 100+ sysselsatte. Fordelingen av bruttoproduktet på disse gruppene er illustrert i figur 1.

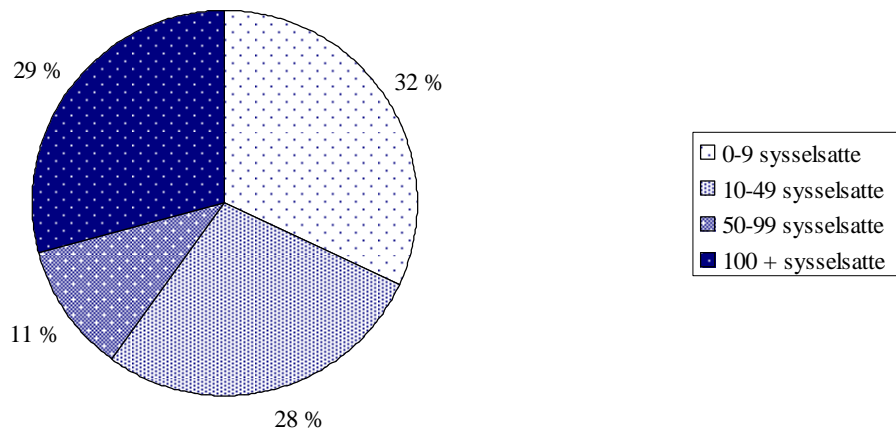
Figur 1: Bruttoprodukt i basisverdi for markedsrettet næringsvirksomhet (2011)

Bedriftene med 100 sysselsatte eller flere stod for 53 prosent av bruttoproduktet, mens bedriftene med under 100 sysselsatte stod for 47 prosent av bruttoproduktet i markedsrettet næringsvirksomhet i 2011.

Fordelingen av bruttoproduktet for markedsrettede næringer i Fastlands-Norge er illustrert i figur 2.

Figur 2: Bruttoprodukt i basisverdi for markedsrettet næringsvirksomhet i Fastlands-Norge (2011)

Fordelingen av bruttoproduktet ser noe annerledes ut for Fastlands-Norge, enn for hele den norske økonomien samlet sett. For Fastlands-Norge bidro bedriftene med under 100 sysselsatte til 71 prosent av totalt bruttoprodukt, mens bedriftene med 100 sysselsatte eller flere, bidro med 29 prosent av bruttoproduktet i 2011³.

2.2 Resultater på næringsnivå

Tabell 2 illustrerer bruttoprodukt for hver hovednæring i markedsrettet næringsvirksomhet. Hver bedrift har en næringstilknytning, og tallene aggregeres opp fra bedriftsnivå. Det finnes flere detaljeringnivåer for å fremstille næringene. I tabell 2 er hovednæringsgrupper, som også kan gjenfinnes i publiseringer på ssb.no, i stor grad benyttet.

Tabell 2 viser at bruttoproduktet i de fleste av næringene er fordelt på alle de fire bedriftsgruppene. Noen få næringer har likevel kun store eller kun små aktører.

³ Se kapittel 3 for informasjon om hva som inngår i begrepet Fastlands-Norge.

Tabell 2: Bruttoprodukt i basisverdi. Millioner kroner. 2011

Hovednæring	0-9 syss	10-49 syss	50-99 syss	100+ syss	Totalt
Jordbruk og skogbruk.....	13 531	498	0	0	14 029
Fiske og fangst.....	4 042	7 186	0	0	11 228
Akvakultur.....	1 833	6 500	0	0	8 333
Bergverksdrift.....	927	1 416	555	2 167	5 065
Utvinning av råolje og naturgass, inklusive rørtransport....	0	0	0	606 407	606 407
Tjenester tilknyttet utvinning av råolje og naturgass.....	1 964	2 799	636	34 620	40 019
Industri.....	15 240	42 457	25 347	97 463	180 504
Elektrisitet-, gass- og varmtvannsforsyning.....	13 200	11 146	6 662	24 494	55 503
Vannforsyning, avløp og renovasjon.....	1 358	4 057	1 254	450	7 120
Bygge- og anleggsvirksomhet.....	46 424	48 772	15 181	20 971	131 350
Varehandel og reparasjon av motorvogn.....	68 520	87 383	17 161	16 970	190 035
Utenriks sjøfart.....	22 949	2 419	1 349	2 439	29 157
Transport utenom utenriks sjøfart.....	22 790	15 452	8 178	21 466	67 885
Post og distribusjonsvirksomhet.....	637	127	196	10 133	11 093
Overnattings- og serveringsvirksomhet.....	8 782	13 516	3 757	5 262	31 317
Informasjon og kommunikasjon.....	12 812	23 613	13 879	39 075	89 379
Finansierings- og forsikringsvirksomhet.....	8 763	7 239	14 478	67 500	97 980
Omsetning og drift av fast eiendom.....	77 841	4 672	550	800	83 862
Faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting.....	35 264	29 481	10 505	22 645	97 895
Forretningsmessig tjenesteyting.....	15 813	19 663	9 488	20 514	65 477
Undervisning.....	2 921	1 296	0	1 984	6 201
Helse- og sosialtjenester.....	22 399	13 820	1 038	1 924	39 180
Kultur, underholdning og annen tjenesteyting.....	15 787	4 444	1 759	3 309	25 298
Totalt for næringer.....	413 797	347 956	131 973	1 000 593	1 894 317

Dataene fra tabell 2 vil, i det følgende, fremstilles i prosent på tre ulike måter i tabell 3, 4 og 5⁴. Tabell 3 viser bruttoproduktet for hver posisjon i tabellen, som andel av total markedsrettet næringsvirksomhet. Prosentandelene er avrundet, og det vil kunne innebære at summeringen av rader og kolonner kan ha små avvik. Dette vil kunne gjelde samtlige tabeller med prosentstørrelser.

Tabell 3: Bruttoprodukt som andel av total markedsrettet næringsvirksomhet. Prosent. 2011

Hovednæring	0-9 syss	10-49 syss	50-99 syss	100+ syss	Totalt
Jordbruk og skogbruk.....	1	0	0	0	1
Fiske og fangst.....	0	0	0	0	1
Akvakultur.....	0	0	0	0	0
Bergverksdrift.....	0	0	0	0	0
Utvinning av råolje og naturgass, inklusive rørtransport....	0	0	0	32	32
Tjenester tilknyttet utvinning av råolje og naturgass.....	0	0	0	2	2
Industri.....	1	2	1	5	10
Elektrisitet-, gass- og varmtvannsforsyning.....	1	1	0	1	3
Vannforsyning, avløp og renovasjon.....	0	0	0	0	0
Bygge- og anleggsvirksomhet.....	2	3	1	1	7
Varehandel og reparasjon av motorvogn.....	4	5	1	1	10
Utenriks sjøfart.....	1	0	0	0	2
Transport utenom utenriks sjøfart.....	1	1	0	1	4
Post og distribusjonsvirksomhet.....	0	0	0	1	1
Overnattings- og serveringsvirksomhet.....	0	1	0	0	2
Informasjon og kommunikasjon.....	1	1	1	2	5
Finansierings- og forsikringsvirksomhet.....	0	0	1	4	5
Omsetning og drift av fast eiendom.....	4	0	0	0	4
Faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting.....	2	2	1	1	5
Forretningsmessig tjenesteyting.....	1	1	1	1	3
Undervisning.....	0	0	0	0	0
Helse- og sosialtjenester.....	1	1	0	0	2
Kultur, underholdning og annen tjenesteyting.....	1	0	0	0	1
Totalt for næringer.....	22	18	7	53	100

⁴ Tabell 3 er en kombinasjon av tabell 4 og 5.

Fra tabell 3 kan man lese at i overkant av 30 prosent av bruttoproduktet i markedsrettet virksomhet kom fra utvinning av råolje og naturgass, inklusive rørtransport, mens varehandel og industri hver for seg bidro med 10 prosent. I utvinning av råolje og naturgass, inklusive rørtransport er det store bedrifter som bidrar. I industrien er også det største bidraget fra de store bedriftene. I varehandelen er det derimot de små enhetene som dominerer, og det meste av bruttoproduktet her kan knyttes til enheter med under 50 sysselsatte.

Tabell 4 viser hvor stor andel av bruttoproduktet, for en næring, som kan knyttes til de ulike bedriftsstørrelsesgruppene. Tabell 4 leses horisontalt.

Tabell 4: Bruttoproduct i næringer fordelt på bedriftsgrupper. Prosent. 2011

Hovednæring	0-9 syss	10-49 syss	50-99 syss	100+ syss	Totalt
Jordbruk og skogbruk.....	96	4	0	0	100
Fiske og fangst.....	36	64	0	0	100
Akvakultur.....	22	78	0	0	100
Bergverksdrift.....	18	28	11	43	100
Utvinning av råolje og naturgass, inklusive rørtransport....	0	0	0	100	100
Tjenester tilknyttet utvinning av råolje og naturgass.....	5	7	2	87	100
Industri.....	8	24	14	54	100
Elektrisitets-, gass- og varmtvannsforsyning.....	24	20	12	44	100
Vannforsyning, avløp og renovasjon.....	19	57	18	6	100
Bygge- og anleggsvirksomhet.....	35	37	12	16	100
Varehandel og reparasjon av motorvogn.....	36	46	9	9	100
Utenriks sjøfart.....	79	8	5	8	100
Transport utenom utenriks sjøfart.....	34	23	12	32	100
Post og distribusjonsvirksomhet.....	6	1	2	91	100
Overnattings- og serveringsvirksomhet.....	28	43	12	17	100
Informasjon og kommunikasjon.....	14	26	16	44	100
Finansierings- og forsikringsvirksomhet.....	9	7	15	69	100
Omsetning og drift av fast eiendom.....	93	6	1	1	100
Faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting.....	36	30	11	23	100
Forretningsmessig tjenesteyting.....	24	30	14	31	100
Undervisning.....	47	21	0	32	100
Helse- og sosialtjenester.....	57	35	3	5	100
Kultur, underholdning og annen tjenesteyting.....	62	18	7	13	100
Totalt for næringer.....	22	18	7	53	100

I primærnæringene er det kun små aktører, mens i utvinning av råolje og naturgass, inklusive rørtransport er det kun store aktører. Man kan også se fra tabellen at bedrifter med 100 eller flere sysselsatte stod for 91 prosent av bruttoproduktet i næringen post og distribusjon. I omsetning og drift av fast eiendom bidro de minste enhetene med 93 prosent av bruttoproduktet for denne næringsgruppen. For sistnevnte gruppe vises det ellers til kommentarer under punkt 2.3.18.

Tabell 5 viser hvordan det samlede bruttoproduktet, for en bedriftsstørrelsesgruppe, fordeler seg etter næringene. Tabell 5 leses vertikalt.

Tabell 5: Bruttoprodukt for bedriftsgrupper fordelt på næring. Prosent. 2011

Hovednæring	0-9 syss	10-49 syss	50-99 syss	100+ syss	Totalt
Jordbruk og skogbruk.....	3	0	0	0	1
Fiske og fangst.....	1	2	0	0	1
Akvakultur.....	0	2	0	0	0
Bergverksdrift.....	0	0	0	0	0
Utvinning av råolje og naturgass, inklusive rørtransport....	0	0	0	61	32
Tjenester tilknyttet utvinning av råolje og naturgass.....	0	1	0	3	2
Industri.....	4	12	19	10	10
Elektrisitets-, gass- og varmtvannsforsyning.....	3	3	5	2	3
Vannforsyning, avløp og renovasjon.....	0	1	1	0	0
Bygge- og anleggsvirksomhet.....	11	14	12	2	7
Varehandel og reparasjon av motorvogn.....	17	25	13	2	10
Utenriks sjøfart.....	6	1	1	0	2
Transport utenom utenriks sjøfart.....	6	4	6	2	4
Post og distribusjonsvirksomhet.....	0	0	0	1	1
Overnattings- og serveringsvirksomhet.....	2	4	3	1	2
Informasjon og kommunikasjon.....	3	7	11	4	5
Finansierings- og forsikringsvirksomhet.....	2	2	11	7	5
Omsetning og drift av fast eiendom.....	19	1	0	0	4
Faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting.....	9	8	8	2	5
Forretningsmessig tjenesteyting.....	4	6	7	2	3
Undervisning.....	1	0	0	0	0
Helse- og sosialtjenester.....	5	4	1	0	2
Kultur, underholdning og annen tjenesteyting.....	4	1	1	0	1
Totalt for næringer.....	100	100	100	100	100

Eksempelvis kan vi se at innenfor gruppen av bedrifter med 0-9 sysselsatte, bidro næringen omsetning og drift av fast eiendom med 19 prosent av bruttoproduktet, mens varehandel og reparasjon av motorvogn og bygg og anlegg bidro med henholdsvis 17 og 11 prosent. I gruppen med bedrifter med 10-49 sysselsatte, var det varehandel og reparasjon av motorvogn som bidro mest til bruttoproduktet med 25 prosent.

Tabell 5 viser ellers at industrien bidro med 10 prosent til bruttoproduktet i markedsrettet virksomhet og at i underkant av 20 prosent var knyttet til produksjon i bedrifter med 50-99 sysselsatte. I punkt 2.3.7 er det gjort en ytterligere oppdeling av tallene for industrien.

2.3 Bakgrunn om næringsberegningene

Vi ser nærmere på hver hovednæring og forklarer hvilke avveininger som er tatt i prosjektet og kommenter resultatene der det er nødvendig.

2.3.1 Jordbruk og skogbruk

Næringsområdet består av følgende fininndeling i næringer:

- Jordbruk, jakt og viltstell
- Tjenester tilknyttet jordbruk
- Skogbruk
- Tjenester tilknyttet skogbruk

Fordelingen av bruttoprodukt på bedriftsstørrelse er usikker for dette næringsområdet. I nasjonalregnskapet behandles jordbruksnæringen etter det såkalte "National Farm Concept". Det betyr at jordbruket ses på som en enhet, og det innebærer at man ikke har noen kryssleveranser mellom gårder. Datagrunnlaget hentes fra Budsjettnemnda for jordbruket. Føringsmåten betyr at det ikke er mulig å gjøre en oppdeling av jordbruksprodusentene etter grupper med antall sysselsatte. Vi har derfor konvensjonelt antatt at alle enhetene tilhører gruppen 0-9 sysselsatte. For skogbruket blir også et tilsvarende prinsipp benyttet, "National Forest Concept". For tjenestenæringene i tilknytning til

jordbruk og skogbruk, er heller ikke kildematerialet egnet for lage denne type inndeling, så visse tilpasninger og antagelser er blitt gjort.

Totalt bruttoprodukt for dette næringsområdet vil for øvrig ikke sammenfalle med det som er publisert på ssb.no fordi der inkluderes tall også for husholdningene produksjon til eget bruk, som for eksempel grønnsakdyrking, bærproduksjon og liknende.

2.3.2 Fiske og fangst

Næringsområdet består av følgende:

- Fiske og fangst

Vi har et godt datagrunnlag for næringsområdet. Datagrunnlaget for denne næringen kommer fra Fiskeridirektoratet og lønnsomhetsundersøkelsene for fiskeflåten. Utgangspunktet er gjennomsnittstall for inntekter og utgifter for fiskefartøygrupper. Materialet gir i tillegg oversikt over gjennomsnittlig antall årsverk per fartøygruppe (ikke antall sysselsatte). Basert på disse årsverkstallene har fiskefartøygruppene blitt koblet til de ulike størrelsesgruppene i denne analysen. Totalen for dette næringsområdet vil ikke sammenfalle med det som er publisert på ssb.no fordi i publiseringen inkluderes verdien av fisk som husholdningene fisker til eget bruk.

2.3.3 Akvakultur

Næringsområdet består av følgende fininndeling i næringer:

- Akvakultur

Som for fiskerinæringen er det tall fra Fiskeridirektoratet og lønnsomhetsundersøkelsene for settefiskproduksjon og matfiskproduksjon, som er utgangspunkt for beregningene av bruttoproduktet i næringen. Materialet deler resultatene inn i små, mellomstore og store selskap. Antall årsverk for små grupper var i gjennomsnitt 9 årsverk i 2011, mens mellomstore selskap hadde vel 20 årsverk og store selskaper 45 årsverk.

2.3.4 Bergverksdrift

Næringsområdet består av følgende fininndeling i næringer:

- Bryting av steinkull og brunkull
- Brytning av metallholdig malm
- Brytning av ikke-metallholdig malm
- Tjenester tilknyttet annen bergverksdrift

For dette næringsområdet har vi et egnet datagrunnlag for denne type inndeling i bedriftsstørrelsesgrupper. Datagrunnlaget kalles strukturstatistikk og er en kombinasjon av data hentet inn fra næringsoppgavene og data fra spørreskjemaer. Disse dataene er tilgjengelige på bedriftsnivå. Sysselsettingstallene er hentet fra arbeidsgiver- og arbeidstakerregisteret og er koblet til bedriftsdataene slik at inndelingen på størrelsesgrupper kan lages.

2.3.5 Utvinning av råolje og naturgass, inklusive rørtransport

Næringsområdet består av følgende fininndeling i næringer:

- Utvinning av råolje og naturgass
- Rørtransport

Dette næringsområdet er svært ulikt de andre markedsrettede næringene. Beregningene for utvinning av råolje og naturgass er basert på felt og ikke på bedriftstall. Tallmaterialet ikke passer godt til denne type oppdeling, og vi har valgt å legge hele næringen i gruppen med de største bedriftene.

Når det gjelder rørtransporten så er disse bedriftene i hovedsak eid av utvinningselskapene og driften utføres i realiteten av selskapene i utvinningsnæringen. I henhold til Standard for næringsgruppering

skal transportnæringen skilles fra utvinningsnæringen, men i denne rapporten har vi valgt å slå sammen disse to gruppene. Dette vil da avvike fra publiseringen på ssb.no.

2.3.6 Tjenester tilknyttet utvinning av råolje og naturgass

Næringsområdet består av følgende:

- Tjenester tilknyttet utvinning av råolje og naturgass

For dette næringsområdet hentes datagrunnlag fra strukturstatistikk.

2.3.7 Industri

Næringsområdet består av et stort antall næringer. For å gi industritallene litt mer innhold, har vi i rapporten, valgt å gruppere de ulike næringene i tre undergrupper; verksteds- og skipsindustri, råvarebasert industri og øvrig industri. Verksteds- og skipsindustri er i utstrakt grad leverandørindustri til petroleumssektoren. Råvarebasert industri er i hovedsak eksportrettet industri, mens øvrig industri i stor grad rettes mot hjemmemarkedet. En fininndeling av hva som inngår i de tre grupperingene vises under.

I verksteds- og skipsindustri inngår følgende:

- Produksjon av motorvogner og tilhengere
- Bygging av skip og båter
- Bygging av oljeplattformer og moduler
- Produksjon av transportmidler ellers
- Reparasjon av metallprodukter, maskiner og utstyr
- Installasjon av industrimaskiner og utstyr
- Produksjon av metallkonstruksjoner, tanker, cisterner, dampkjeler og lignende
- Produksjon av metallvarer ellers
- Produksjon av datamaskiner, elektroniske og optiske produkter
- Produksjon av elektrisk utstyr
- Produksjon av maskiner og utstyr til generell bruk, INAS

I råvarebasert industri inngår følgende:

- Produksjon av papir og papirvarer
- Produksjon av kull- og raffinerte petroleumsprodukter
- Produksjon av kjemiske råvarer
- Produksjon av gjødsel, plantevern- og skadedyrmedisiner og andre landbrukskjemiske produkter
- Produksjon av basisplast og syntetisk gummi
- Produksjon av farmasøytiske råvarer og preparater
- Produksjon av gummi- og plastprodukter
- Produksjon av glass og glassprodukter
- Produksjon av ildfaste produkter, byggevarer av brent leire og andre keramiske produkter
- Produksjon av sement, kalk og gips
- Produksjon av betong, sement- og gipsprodukter, hogging og bearbeiding av monument- og bygningsstein, og andre ikke-metallholdige mineralprodukter
- Produksjon av jern, stål og ferrolegeringer
- Produksjon av aluminium
- Produksjon av ikke-jernholdige metaller ellers
- Støping av metaller

I øvrig industri inngår følgende:

- Produksjon, bearbeiding og konservering av kjøtt og kjøttvarer
- Bearbeiding og konservering av fisk og fiskevarer
- Bearbeiding og konservering av frukt og grønnsaker
- Produksjon av vegetabiliske og animalske oljer og fettstoffer
- Produksjon av meierivarer og iskrem

- Produksjon av kornvarer, stivelse og stivelsesprodukter
- Produksjon av bakeri- og pastavarer
- Produksjon av andre næringsmidler
- Produksjon av fôrvarer
- Produksjon av drikkevarer
- Produksjon av tobakksvarer
- Produksjon av tekstiler
- Produksjon av klær
- Produksjon av lær og lærvarer, skotøy
- Produksjon av trelast og varer av tre unntatt møbler
- Trykking og tjenester tilknyttet trykking og reproduksjon av innspilte opptak
- Produksjon av møbler
- Annen industriproduksjon

For dette næringsområdet har vi et godt datagrunnlag via strukturstatistikken, se kommentarer under punkt 2.3.4.

Fordelingen av industrigrupperingene på de ulike bedriftsgruppene er vist i tabell 6.

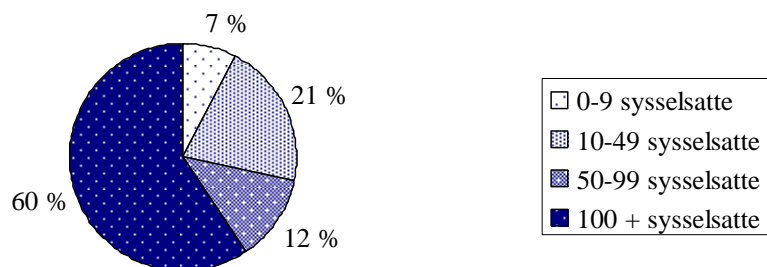
Tabell 6: Bruttoprodukt i basisverdi for industrien. Millioner kroner. 2011

Type industri	0-9 syss	10-49 syss	50-99 syss	100+ syss	Totalt
Verksted- og skipsindustri.....	6 319	17 848	10 489	50 978	85 633
Råvarebasert industri.....	3 102	7 029	4 307	26 960	41 399
Øvrig industri.....	5 819	17 580	10 551	19 525	53 472
Totalt for industri.....	15 240	42 457	25 347	97 463	180 504

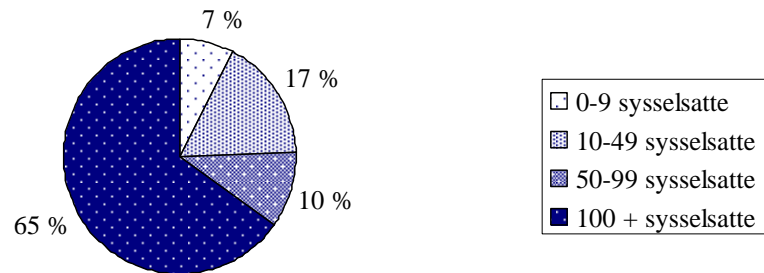
Verksteds- og skipsindustri stod for nærmere halvparten av bruttoproduktet i industrien, mens råvarebasert eksportindustri bidro med nærmere 23 prosent og øvrig industri med 30 prosent. For industrien totalt, kom over halvparten av bruttoproduktet fra bedrifter med 100 eller flere sysselsatte.

Fordelingen mellom de ulike bedriftsgruppene vises i et kakediagram for hver av de tre undergruppene av industri.

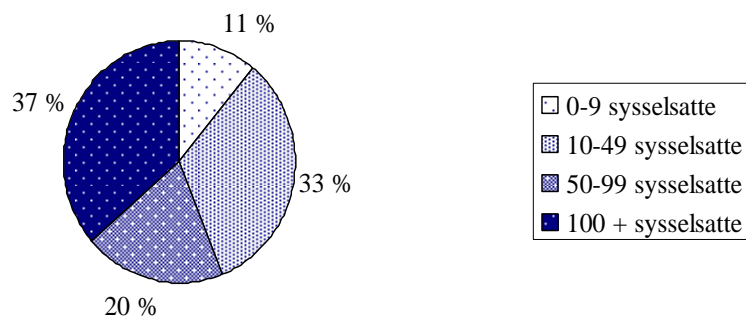
Figur 3: Bruttoprodukt i basisverdi i verksted- og skipsindustrien (2011)

Figur 4: Bruttoprodukt i basisverdi i råvarebasert industri (2011)

Figur 5: Bruttoprodukt i basisverdi i øvrig industri (2011)

Fra figur 3, 4 og 5 kan man se at det er i øvrig industri de små aktørene bidrar mest til bruttoproduktet. Bedriftene med under 100 sysselsatte utgjorde, for øvrig industri, 63 prosent av bruttoproduktet, mens de med 100 sysselsatte eller flere stod for 37 prosent av bruttoproduktet. I råvarebasert industri og verksted- og skipsindustri, er det bedriftene med 100 sysselsatte eller flere som bidrar mest til bruttoproduktet.

2.3.8 Elektrisitets-, gass- og varmtvannsforsyning

Næringsområdet består av følgende fininndeling i næringer:

- Produksjon av elektrisitet
- Overføring og distribusjon av og handel med elektrisitet
- Produksjon og distribusjon av gass gjennom ledningsnett
- Damp- og varmtvannsforsyning (fjernvarme)

For dette næringsområdet har vi et godt kildegrunnlag, men dataene er ikke på bedriftsnivå. Vi har koblet mot alternative datakilder og gjort visse tilpasninger.

2.3.9 Vannforsyning, avløp og renovasjon

Næringsområdet består av følgende fininndeling i næringer:

- Uttak fra kilde, rensing og distribusjon av vann
- Oppsamling og behandling av avløpsvann
- Innsamling, behandling og fjerning av avfall
- Miljørydding, miljørensing og lignende virksomhet

For dette næringsområdet har vi et godt datagrunnlag fra strukturstatistikken, se punkt 2.3.4. Totalen for dette næringsområdet vil ikke sammenfalle med det som er publisert på ssb.no fordi i publiseringen

inkluderes tilsvarende næringsgruppering fra offentlig forvaltning, i dette tilfellet kommunal forvaltning.

2.3.10 Bygge- og anleggsvirksomhet

Næringsområdet består av følgende fininndeling i næringer:

- Utvikling av byggeprosjekter
- Oppføringer av bygninger
- Anleggsvirksomhet
- Spesialisert bygge- og anleggsvirksomhet

For dette næringsområdet har vi et godt datagrunnlag fra strukturstatistikken. Totalen for dette næringsområdet vil ikke sammenfalle med det som er publisert på ssb.no fordi i publiseringen inkluderes husholdningens egenbygging av boliger, kalt selvbygging.

2.3.11 Varehandel og reparasjon av motorvogn

Næringsområdet består av følgende fininndeling i næringer:

- Handel med motorkjøretøyer, deler og utstyr
- Agentur- og engroshandel, unntatt med motorvogner
- Detaljhandel, unntatt med motorvogner

For dette næringsområdet har vi et godt datagrunnlag fra strukturstatistikken.

2.3.12 Utenriks sjøfart

Næringsområdet består av følgende fininndeling i næringer:

- Utenriks sjøfart, godstransport
- Utenriks sjøfart, passasjertransport

For dette næringsområdet har vi som for de fleste andre næringer et godt datagrunnlag fra strukturstatistikken.

2.3.13 Transport utenom utenriks sjøfart

Næringsområdet består av følgende fininndeling i næringer:

- Passasjer- og godstransport med jernbane
- Drosjebiltransport
- Annen landtransport med passasjerer
- Godstransport på vei
- Innenriks sjøfart
- Lufttransport
- Tjenester tilknyttet sjøtransport
- Tjenester tilknyttet transport ellers
- Tjenester tilknyttet lufttransport

Strukturstatistikk er utgangspunktet for disse beregningene.

2.3.14 Post og distribusjonsvirksomhet

Næringsområdet består av følgende:

- Post og distribusjonsvirksomhet

Strukturstatistikk er utgangspunktet for disse beregningene.

2.3.15 Overnattings- og serveringsvirksomhet

Næringsområdet består av følgende fininndeling i næringer:

- Overnattingsvirksomhet
- Serveringsvirksomhet

Strukturstatistikk er utgangspunktet for disse beregningene.

2.3.16 Informasjon og kommunikasjon

Næringsområdet består av følgende fininndeling i næringer:

- Forlagsvirksomhet
- Film-, video- og fjernsynsprogramproduksjon, utgivelse av musikk- og lydopptak
- Radio- og fjernsynsringkasting
- Telekommunikasjon
- Tjenester tilknyttet informasjonsteknologi
- Informasjonstjenester

Strukturstatistikk er utgangspunktet for disse beregningene.

2.3.17 Finansierings- og forsikringsvirksomhet

Næringsområdet består av følgende fininndeling i næringer:

- Sentralbankvirksomhet
- Bankvirksomhet ellers
- Annen finansiell tjenesteyting
- Livsforsikring
- Skadeforsikring
- Pensjonskasser
- Tjenester tilknyttet finansierings- og forsikringsvirksomhet

For dette næringsområdet er kildegrunnlaget hentet fra regnskapene til finansforetakene. Tallene er ikke brutt ned på bedriftsnivå⁵. Det betyr for eksempel at et bankforetak ikke blir inndelt i lokale banker. Vi har gjort visse tilpasninger med datagrunnlaget.

2.3.18 Omsetning og drift av fast eiendom

Næringsområdet består av følgende fininndeling i næringer:

- Omsetning og drift av fast eiendom
- Boligtjenester, egen bolig, borettslag og sameie

For dette næringsområdet har vi et blandet kildegrunnlag. Datagrunnlaget for omsetning og drift av fast eiendom er strukturstatistikk omtalt i punkt 2.3.4. Næringen boligtjenester, egen bolig, borettslag og sameie er spesiell. Denne næringen har en del i både markedsrettet sektor og i husholdningenes egen produksjon, se omtale i kapittel 3. Vi har lagt til delen som kommer fra markedsrettet virksomhet. Dette omfatter husholdningenes utleievirksomhet, dvs. husleier man får ved å leie ut egen bolig. Det kan argumenteres med at dette burde vært utelatt fra beregningene siden dette ikke omfatter bedrifter i tradisjonell forstand. Vi har likevel valgt å inkludere tallene for å få konsistens til samlet bruttoprodukt for markedsrettet virksomhet slik det framkommer i nasjonalregnskapet. Bidraget fra husholdningenes utleievirksomhet er i sin helhet plassert i gruppen 0-9 sysselsatte, men har marginal effekt på fordelingene eller tallene som sådan.

Totalen for dette næringsområdet vil ikke sammenfalle med det som er publisert på ssb.no fordi vi legger til husleieinntekter ved utleie av egen bolig.

2.3.19 Faglig, vitenskaplig og teknisk tjenesteyting

Næringsområdet består av følgende fininndeling i næringer:

- Juridisk og regnskapsmessig tjenesteyting
- Bedriftsrådgivning og administrativ rådgivning
- Arkitektvirksomhet og teknisk konsulentvirksomhet, og teknisk prøving og analyse

⁵ Begrepene foretak og bedrift forklares i kapittel 3.

- Forskning og utviklingsarbeid
- Annonse- og reklamevirksomhet og markedsundersøkelser
- Annen faglig, vitenskapelig og teknisk virksomhet
- Veterinærtjenester

For dette næringsområdet har vi et godt datagrunnlag fra strukturstatistikken.

2.3.20 Forretningsmessig tjenesteyting

Næringsområdet består av følgende fininndeling i næringer:

- Utleie- og leasingvirksomhet
- Arbeidskrafttjenester
- Reisebyråvirksomhet, turistkontor, samt tilknyttede tjenester
- Reisearrangørvirksomhet og andre aktivitetsarrangører
- Vakttjeneste og etterforskning
- Tjenester tilknyttet eiendomsdrift
- Annen forretningsmessig tjenesteyting

For dette næringsområdet har et godt datagrunnlag fra strukturstatistikken.

2.3.21 Undervisning

Næringsområdet består av følgende:

- Undervisning

Kildegrunnlaget for denne næringen er variert, noe er hentet fra Statistisk sentralbyrås egne regnskapsdata og andre deler er hentet fra eksterne kilder. Næringen inneholder i utgangspunktet grunn- og videregående skoler, både private og offentlige, universitet, høyskoler, folkehøyskoler, kjøreskoler og ulike voksenopplæringstiltak. Det meste av undervisningstjenestene er offentlige eller produsert i privatskoler som hovedsakelig er finansiert over offentlige budsjetter. I denne rapporten har vi kun med det som er markedsrettet. Det er en svært liten del av undervisningstjenestene og omfatter i hovedsak kjøreskoler, voksenopplæring og ulik private kursvirksomhet. Det betyr at totalen for dette næringsområdet ikke vil sammenfalle med det som er publisert på ssb.no, fordi publiseringen omfatter alle tjenestene.

2.3.22 Helse- og sosialtjenester

Næringsområdet består av følgende fininndeling i næringer:

- Helsetjenester
- Barnehager og SFO
- Sosiale omsorgstjenester, vekstbedrifter

Kildegrunnlaget for dette næringsområdet er variert. Som for undervisningstjenester, er det meste av helse- og sosialtjenestene ytt av offentlige aktører eller av aktører som yter tjenestene på vegne av det offentlige. Disse såkalte ikke markedsrettede tjenesteyterne er ikke dekket av denne rapporten. Det som gjenstår som markedsrettet helsetjenesteproduksjon er noen få private aktører innen sykehus, leger, tannleger, fysioterapeuter og lignende. For de få kommersielle private sykehusene har vi et godt kildemateriale. For de andre delene av helsetjenester mangler vi kilder som kan si noe om sysselsatte og bruttoprodukt. Derimot vet vi at de fleste leger og tannleger er selvstendig næringsdrivende, og vi har derfor valgt å plassere disse i gruppen 0-9 sysselsatte.

For de sosiale omsorgstjenestene og barnehager er situasjonen tilsvarende, dvs. at mye er utført i offentlig regi eller på vegne av det offentlige. Sosiale omsorgstjenester omfatter i det alt vesentligste pleie- og omsorgstjenester for eldre og uføre i tillegg til barnevernstjenester og liknende. Det som gjenstår i markedsrettet virksomhet er private barnehager og noen små kommersielle omsorgsinstitusjoner som ikke inngår i offentlige budsjetter, og de såkalte vekstbedriftene (arbeidstreningsbedrifter o.l.).

Totalen for dette næringsområdet vil ikke sammenfalle med det som er publisert på ssb.no fordi i publiseringen inkluderes også den tilsvarende virksomheten i offentlig forvaltning og ideelle organisasjoner.

2.3.23 Kultur, underholdning og annen tjenesteyting

Næringsområdet består av følgende fininndeling i næringer:

- Kunstnerisk virksomhet og underholdningsvirksomhet
- Drift av biblioteker, museer og annen kulturvirksomhet
- Lotteri og totalisatorspill
- Sports- og fritidsaktiviteter
- Aktiviteter i medlemsorganisasjoner og internasjonale organisasjoner
- Reparasjon av datamaskiner, husholdningsvarer og varer til personlig bruk
- Annen personlig tjenesteyting

Kildegrunlaget for dette næringsområdet er variert. Kilden for å beregne bruttoprodukt for kunstnerisk virksomhet og underholdningsvirksomhet består av omsetningstall for bøker og stipender og stønader til selvstendig kunstnerisk virksomhet. Per definisjon består enhetene i denne næringen av enkeltpersonforetak og kategoriseres derfor som små enheter. Vi har ført bruttoproduktet til gruppen med 0-9 sysselsatte.

Når det gjelder drift av biblioteker, museer og annen kulturvirksomhet og lotteri og totalisatorspill, er disse næringene oversiktlige når det gjelder aktørene. Biblioteker er ikke inkludert siden dette utføres i offentlig regi. Museer er også i stor grad drevet og offentlige aktører. Kun rent private museer er med i tallene for markedsrettet virksomhet. Vi har fordelt bruttoproduktet for de markedsrettede enhetene på gruppene basert på det vi vet om enhetene.

For næringene sports- og fritidsaktiviteter og aktiviteter i medlemsorganisasjoner og internasjonale organisasjoner, så har vi lite informasjon til å fordele bruttoproduktet. Mye av aktiviteten her er knyttet til idrettslag og medlemsorganisasjoner som ikke vil falle under begrepet markedsrettet virksomhet. Det er i utgangspunktet bare fritidsaktiviteter som rideskoler, slalåmanlegg osv. som inngår i den markedsrettede delen. Vi har brukt tilgjengelig informasjonen sammen med noen antagelser, til å fordele bruttoproduktet på gruppene.

For de to sistnevnte næringsgruppene har vi strukturstatistikk, se tidligere omtale.

3 Begreper i nasjonalregnskapet

I denne delen forklarer vi mer om oppbygningen av statistikken ved å vise til kjente begreper i nasjonalregnskapet.

3.1 Bruttoproduct og bruttonasjonalprodukt

Innledningsvis ble det skrevet om bruttoprodukt. I kapittel 3.1 utdypes dette noe mer, samt at vi innfører flere begreper for bedre å se sammenhengene.

Bruttoproductet i basisverdi for en næring er definert som produksjon minus produktinnsats. Bruttoproductet målt i basisverdi viser dermed hvor mye bedriftene faktisk sitter igjen med av salgsinntektene etter at de har dekket de løpende driftskostnadene og betalt eventuelle avgifter på solgte produkter eller mottatt eventuelle subsidier på produkter. Bruttoproductet kan også ses i forhold til hvor mye bedriftene har til avlønning av arbeidskraft og kapital, inklusive kapital slit.

Det er bruttoprodukt i alt (basisverdi) vi har nedbrutt og presentert i kapittel 2. Når man omtaler bruttoprodukt i en næring, så er det alltid i basisverdi. Basisverdi er den verdien som produsenten sitter igjen med for et produkt, etter at han har betalt merverdiavgift og andre produktskatter, og mottatt eventuelle produktsubsidier fra det offentlige. Produksjonen i næringene publiseres i basisverdi i tråd med internasjonalt regelverk. Produktinnsatsen måles i kjøperverdi. Bruttoproductet i næringene målt i basisverdi, er definert som er differansen mellom produksjon målt i basisverdi og produktinnsatsen målt i kjøperverdi.

Bruttonasjonalproduktet (BNP) er derimot målt i markedsverdi og er definert som summen av bruttoproduktet over alle næringer målt i basisverdi, tillagt summen av alle produktskatter og fratrukket summen av alle produktsubsidier. Se definisjon:

BNP (i markedsverdi)

= Produksjon (basisverdi) - Produktinnsats (kjøperverdi) + Produktskatter - Produktsubsidier

= Bruttoproduct i alt (basisverdi) + Produktskatter - Produktsubsidier

BNP er en indikator for samlet verdiskaping i et land og gir samtidig uttrykk for opptjent bruttoinntekt fra innenlandsk produksjonsaktivitet

Produktavgifter er overføringer fra innenlandske produsenter til offentlig forvaltning i form av skatter og avgifter som varierer i takt med produksjonen av produkter, eller er knyttet til produkter på annen måte. De viktigste produktskatter er merverdiavgift, avgift på motorkjøretøyer, bensinavgift og avgift på alkoholholdige drikkevarer.

Produktsubsidier er overføringer fra offentlig forvaltning til innenlandske produsenter og som varierer i takt med produksjonen av produkter, eller er knyttet til produkter på annen måte. De viktigste produktsubsidiene er subsidier til forskning og subsidier på jordbruksprodukter.

Det bør nevnes avslutningsvis at bruttoproduktet også kan måles fra anvendelsessiden som summen av privat og offentlig konsum, bruttoinvesteringer (investeringer i realkapital og lagerendringer) og eksportoverskuddet (eksport – import).

3.2 Sektor

I kapittel 2.1 ble det presentert fire sektorer i økonomien. Markedsrettet næringsvirksomhet er den største av sektorene, og det er denne sektoren utredningen har tatt for seg. Det er her de private bedriftene ligger.

Markedsrettet produksjon omfatter produksjon som selges til priser som normalt medfører at salgsinntektene overstiger produksjonskostnadene.

Ikke-markedsrettet produksjon omfatter produksjon hvor produktene ikke omsettes i noe marked, eller selges til så lave priser at de ikke dekker produksjonskostnadene. Ikke-markedsrettet produksjon omfatter offentlig forvaltning, produksjon i ideelle organisasjoner og produksjon for eget bruk.

I sektoren offentlig forvaltning ligger både statlig og kommunal sektor.

Sektoren betegnet som ideelle organisasjoner er egne juridiske og institusjonelle enheter som tilbyr sine tjenester til husholdningene og er per definisjon engasjert i ikke-markedsrettet virksomhet. Deres viktigste inntektskilder er overføringer fra offentlig forvaltning, medlemskontingenter og frivillige bidrag fra husholdningene og foretak. Ideelle organisasjoner produserer bl.a. helsetjenester, sosial- og

omsorgstjenester og kulturtjenester, og omfatter dessuten interesseorganisasjoner rettet mot husholdningene.

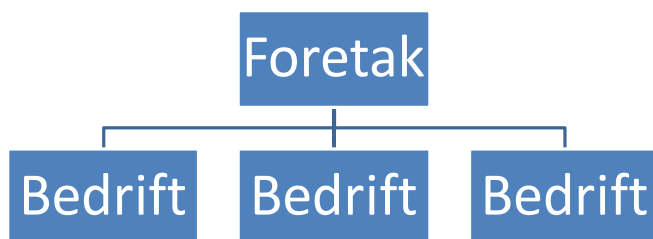
Produksjon for eget bruk er skilt ut som egne næringer blant annet i jordbruk, jakt og viltstell, fiske og fangst, boligjenester fra egen bolig med videre. Produksjon i offentlig forvaltning og produksjon i ideelle organisasjoner er også næringsfordelt.

Husholdningens produksjon til eget bruk skal i henhold til internasjonale retningslinjer inkluderes i nasjonalregnskapet. Begrunnelsen er at eksempelvis egendyrking av poteter alternativt kunne vært solgt i et marked. Det aller meste av husholdningens produksjon til eget bruk er imidlertid boligjenester gjennom egen eid bolig. Dette er basert på en teknisk beregning med utgangspunkt i at boliganskaffelsene som regnes som bruttoinvestering i fast realkapital i husholdningssektoren, yter en "tjeneste" til de som bruker boligen. Produksjonen av denne beregnede "tjenesten" skal regnes som løpende husholdningskonsum.

3.3 Bedrifter og næringsinndeling

Alle lokale bransjeenheter eller bedrifter, som utøver samme eller lignende aktivitet, utgjør en næring. Næringsinndelingen i nasjonalregnskapet er basert på Statistisk sentralbyrås Standard for næringsgruppering SN2007, som bygger på EU-standardene NACE Rev.2 (Nomenclature générale des Activités économiques dans les Communautés Européennes).

I nasjonalregnskapet foretas beregningene av næringene i hovedsak basert på enheten bedrifter. Vi skal forklare litt nærmere hva vi mener med en bedrift. Et foretak kan bestå av flere bedrifter. Et foretak kan være et aksjeselskap (AS), et enkeltpersonforetak eller liknende. Et foretak er en juridisk enhet som har et organisasjonsnummer og som er rapporteringspliktig i skattesammenheng. I nasjonalregnskapet er man opptatt av å gruppere enheter som utøver samme eller lignende aktivitet sammen til en næring for å få et nyansert bilde av hvilken næringsvirksomhet som faktisk finner sted. For at man skal få til denne funksjonelle inndelingen av enhetene er foretakene delt opp i produksjonsenheter etter aktivitet og geografiske beliggenhet, og denne enhetstypen kalles bedrift (lokal bransjeenhet/local kind of activity unit). For foretak med kun en produksjonsenhet er foretak og bedrift identisk. Alle foretak og bedrifter er registrert i Statistisk sentralbyrås Bedrifts- og Foretaksregister.

Det vil variere mellom næringer hvor godt datagrunnlag man har for bedrifter. I stor utstrekning brukes bedrifter som enhet, men i noen få tilfeller der man ikke har bedriftsdata, som for eksempel for finansinstitusjoner, brukes foretak som en nest best løsning.

Denne oppbygningen av struktur på bedriftsdata innebærer at gruppen, med eksempelvis små bedrifter, vil kunne bestå av både bedrifter som er selvstendige (dvs. en bedrift og ett foretak) og bedrifter som er en del av et større foretak. Det er derfor ikke mulig å si noe om hvorvidt de bedriftene som er små, eksempelvis inngår i gruppen 0-9 sysselsatte, er eid av gründere eller om de er del i et større foretak eller konsern.

3.4 Strukturstatistikk

I kapittel 2.3 er det beskrevet at flere av næringene i utredningen anvender strukturstatistikk. Strukturstatistikk er en kombinasjon av data hentet inn fra næringsoppgavene og data fra spørreskjemaer. Dataene er tilgjengelig på bedriftsnivå. Sysselsettingstallene er hentet fra arbeidsgiver- og arbeidstakerregisteret og er koblet til bedriftsdataene slik at inndelingen på størrelsesgrupper kan lages.

3.5 Fastlands-Norge

I kapittel 2.1 er det presentert tabeller og figurer hvor begrepet Fastlands-Norge blir brukt. Med Fastlands-Norge menes all innenlandsk produksjonsaktivitet utenom næringene utvinning av råolje og naturgass, inklusive rørtransport, tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning og utenriks sjøfart.